

«Насилля. Як розпізнати та як діяти»

Практичний психолог ЗДОН№143

Манохіна Ольга Олександрівна

#СтопНасильство

“Тепер, коли ми навчилися літати по повітрю, як птахи, плавати під водою, як риби, нам не вистачає одного: навчитися жити на землі, як люди”

Б.Шоу

Основним міжнародним правовим документом спрямованим на подолання насильства над дітьми та призваним захищати їхні права є:

- ▶ Конвенція про права дитини, ратифікована Постановою Верховної Ради України 27 лютого 1991 року. Статтею 19 даної Конвенції передбачено, що держави-учасниці вживають всіх необхідних законодавчих, адміністративних, соціальних і просвітніх заходів з метою захисту дитини від усіх форм фізичного та психологічного насильства, образи чи зловживань, відсутності піклування чи недбалого і брутального поводження та експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, з боку батьків, законних опікунів чи будьякої іншої особи, яка турбується про дитину.

Конвенція про права дитини закликає до:

- ▶ • Свободи від насильства, небезпечної роботи, експлуатації, викрадання та продажу;
- ▶ • Належного годування;
- ▶ • Забезпечення доступу до базової освіти;
- ▶ • Належної турботи про здоров'я;
- ▶ • Рівності незалежно від статі, раси, культурного походження;
- ▶ • Право вільно висловлювати свої погляди та вільно мислити;
- ▶ • Безпечне дозвілля, доступ до культури та мистецтва.

Огляд нормативно-правових документів з протидії та попередження насильства в Україні

Дотримання, забезпечення та захист прав дитини передбачено Конституцією України та низкою законодавчих актів України.

- ▶ Відповідно до статті 52 Конституції України, будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом.
- ▶ Стаття 10 Закону України «Про охорону дитинства» зазначає, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості і виключають приниження честі та гідності дитини.
- ▶ - Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017р № 2229 визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Поняття за визначенням ВООЗ:

Насильство – це навмисне використання фізичної сили і влади, або погроза їх використати іншої особи, групи чи спільноти. Насильство призводить до психологічних та фізичних травм, депривації, провокує порушення розвитку або смерть.

Жорстоке поводження з дітьми – це усі форми фізичного та емоційного жорстокого поводження, сексуального насильства, нехтування та експлуатації, що призводять до фактичної або потенційної шкоди здоров'ю, розвитку чи гідності дитини.

Домашнє насильство

Домашнє насильство - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що їй постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь;

Основна причина жорстокого поводження з дітьми

- ▶ **Основна причина жорстокого поводження з дітьми** - внутрішня агресивність - емоційний стан, що виникає як реакція на переживання нездоланності якихось бар'єрів або недоступність чогось бажаного.

Розрізняють такі види домашнього насильства

ФІЗИЧНЕ НАСИЛЬСТВО

ФІЗИЧНЕ НАСИЛЬСТВО— це навмисне нанесення побоїв, тілесних ушкоджень одного члена сім'ї іншому, яке може призвести чи призвело до порушення нормального стану фізичного чи психічного здоров'я або навіть до смерті постраждалого, а також до приниження його честі та гідності.

ОЗНАКИ, ЩО МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ ВИЯВИТИ ПРОЯВИ ФІЗИЧНОГО НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ:

- зсув суглобів (вивихи), переломи кісток;
- гематоми, подряпини, садна;
- синці на тих частинах тіла, де вони не можуть з'являтися через власну необережну поведінку дитини (наприклад, на щоках, вустах, під очима, на вухах, сідницях, передпліччях, стегнах, кінчиках пальців тощо);
- рвані рани і переломи на обличчі, травматичні видалення зубів;
- забиті місця на тілі, сідницях або голові, які мають особливу форму предмета (наприклад: пряжки ременя, лозини, складеного вдвічі шнура);
- рани і синці на різних етапах загоєння та/або у різних частинах тіла (наприклад, на спині і грудях одночасно), або синці та рани незрозумілого походження;
- сліди укусів людиною;
- незвичні опіки (цигаркою або розжареним предметом).

Сексуальне насильство

- ▶ **СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО** в сім'ї — це примушування до небажаних статевих стосунків у родині, а також сексуальні дії щодо неповнолітнього члена сім'ї.

ОЗНАКИ, ЩО МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ ВИЯВИТИ ПРОЯВИ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ

- знання та використання термінології сексуалізованої тематики, зазвичай не властивих дітям відповідного віку;
- синці на внутрішньому боці стегон, на грудях і сідницях; сліди людських укусів;
- сексуальні домагання до інших дітей;
- уникнення контактів з ровесниками;
- брак догляду за собою;
- синдром «брудного тіла»: постійне перебування у ванній, під душем, що має настирливий характер;
- страх перед чоловіками;
- страх перед конкретними людьми;
- запобіжні заходи, щоб важче було знімати одяг (багато пасків, ременів, одночасно надягнені декілька пар штанців).

ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО

- ▶ ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО в сім'ї — це насильство, пов'язане з тиском одного члена сім'ї на психіку іншого через навмисні словесні образи або погрози, переслідування, залякування, які доводять постраждалого до стану емоційної невпевненості, втрати здатності захистити себе і можуть заподіяти або заподіяли шкоду психічному здоров'ю.

ОЗНАКИ, ЩО МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ ВИЯВИТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ

- замкненість;
- невизначені страхи, тривожність, демонстрація страху перед появою батьків та/або необхідністю йти додому; небажання йти додому;
- страх перед фізичним контактом;
- або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;
- неврівноважена поведінка;
- агресивність, приступи люті, схильність до руйнації, нищення та насильства;
- надто висока зрілість та відповідальність порівняно з однолітками («маленький дорослий»);
- уникання однолітків, бажання спілкуватися та гратися із значно молодшими дітьми (регресивна поведінка);
- самі однолітки уникають спілкування з дитиною;
- низька самооцінка;

- ▶ – тривожність;
- почуття провини;
- швидка стомлюваність, знижена спроможність до концентрації уваги;
- уповільнене мовлення, нездатність вчитися, нестача знань, загальновідомих дітям відповідного віку (наприклад, невміння читати, писати та рахувати);
- депресивні розлади;
- спроби самопошкодження;
- наявність стресопохідних розладів психіки, психосоматичних хвороб;
- насильство стосовно слабших, тварин, інших живих істот.
- «Погані звички»: смоктання пальців, кусання нігтів, розгойдування.

ЕКОНОМІЧНЕ НАСИЛЬСТВО

- ▶ **ЕКОНОМІЧНЕ НАСИЛЬСТВО** в сім'ї — це навмисні дії одного члена сім'ї щодо іншого, спрямовані на те, щоб позбавити постраждалого житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які він має законне право.

ОЗНАКИ, ЩО МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ ВИЯВИТИ ПРОЯВИ ЕКОНОМІЧНОГО НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ

- дитина постійно голодує через брак їжі;
- дитина надмірно повнішає через неправильне харчування;
- дитина носить брудний одяг, що має неприємний запах;
- дитина вбрана не по погоді, не по сезону;
- дитина виглядає втомленою і хворою;
- дитина виглядає занедбаною;
- брак необхідного медичного лікування (дитину не водять до лікаря, є ряд запущених хронічних захворювань);
- нігті у дитини не стрижені і брудні;
- у дитини постійні інфекції, спричинені браком гігієни;
- за дитиною не стежать і її часто залишають напризволяще;
- дитину наражають на небезпеку;
- у дитини немає іграшок, книжок, розваг тощо;
- вдома холодно, безлад і антисанітарія;

Причини жорстокості

- ▶ Соціально-економічні, які впливають на добробут населення, на забезпечення матеріальними благами.
- ▶ Низька культура поведінки, пов'язана з низьким рівнем інтелектуальних знань, погане виховання
- ▶ Менталітет.
- ▶ Психічні відхилення.
- ▶ Асоціальна сім'я.
- ▶ Наслідування моделі поведінки, отриманої в дитинстві.
- ▶ Відкритий інформаційний простір, який містить жорстоку та некоректну інформацію.

ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Навчальні заклади та установи системи освіти під час здійснення заходів у сфері протидії насильству стосовно дітей:

- проводять з учасниками навчально-виховного процесу виховну роботу із запобігання та протидії насильству;
- повідомляють не пізніше однієї доби службу у справах дітей, уповноважені підрозділи органів Національної поліції України у разі виявлення фактів насильства стосовно дітей або отримання відповідних заяв чи повідомлень;
- проводять інформаційно-просвітницькі заходи з батьками учасників навчально-виховного процесу.

Пам'ятка «Що повинен знати і уміти педагог для надання допомоги дитині, постраждалій від жорстокості і насильства»

- ▶ Закони про захист прав дитини.
- ▶ Організації, куди можна звернутися для захисту дитини (органи внутрішніх справ, охорони здоров'я, опіки і опікування за місцем фактичного проживання дитини, громадські правозахисні організації).
- ▶ Установи, що надають психологічну допомогу дітям (кризові центри), номери "Телефонів Довіри".
- ▶ Послідовність своїх дій у разі виявлення фактів насильства над дитиною.
- ▶ Ознаки, характерні для різних видів насильства, у тому числі фізичні ушкодження і поведінкові відхилення.
- ▶ Особливості поведінки батьків або опікунів, що дозволяє запідозрити жорстокість по відношенню до дитини.
- ▶ Наслідки жорстокого поводження, насильства: психологічні, емоційні, інтелектуальні, поведінкові.
- ▶ Правила організації спілкування, встановлення контакту, уміти уважно вислухати дитину, незалежно від того підтверджує або заперечує вона жорстоке поводження і спілкуватися з дітьми.
- ▶ Бути чесним з сім'єю, намагатися детально роз'яснити батькам причину розмови з ними.